

بازار — ۱ شباط ۱۳۴۱

اداره خانه :

باب عالی جاده سنده

« وقت » مطبعه سنده

متصل گوشه باشندده

نومرو ۲

صاحب و مدیری

محمد مسیح

ملکی شمسو

ایکینچی سنده — نومرو ۳۰

آبونه شرائطی :

سنه لکی ۲۵۰

آلتی آیلغی ۱۲۵

فوق العاده نهجه لیر

ایچون ۵۰۰ و ۳۰۰

غروشدور .

مجموعه من هریتتجه

طبعی تقسیم ایدلمین

آثار اعاده ایدلمز.

هر آیک برنجی داوده بشنجی کونلری میبقار ، علمی ، ادبی ، اقتصادی ، فنی رسمی مجموعه دور

مطلبه :

زانی قانقماق

چین نسخه دن مابعد :

حیدر افندی یوق قانقماق چوق ایله یی کیتد بکنی ، کیتد بکنی ایچین شهرده ، کویلده مینیریلر باشلادی یی کورویور ، و آرتیق بونک دفع اولمای ایچین هر شیئی یایق لازم اولدوغنی آ کلبوردی . هاه بو آغاچان معلولده بولموقدن سوکرا بو آدام بورودیکه بورویور . ذاقا چولدن بیری شهرده « بو چوجوق وکتا بئیز قانقماق » علمنده ، روباغاندا یایدربورودی . مأمورله وهردیکی ضیاقلری ، آ کلبوری دعتولری ده سرقلاشدیرمشدی . فقط بوسفر آرتیق ادرتهانی ایچه حرکت کتیردی : واعظلر کونک رنده جامعلارده کرسیلره چیدیلر : قانقماق صبق صبق قیز مکتبته کیدوب اعالینک قیزلری کوردیکی ذاقا کتیرسینک بکار اولدوغنی ، ارکاک مکتبلرله ایسه چوجوقله قرآن دکیل ، او یون وورکو اوکرندیلری و بو وسیله ایله هر کون چوجوقلری صوبوب قوللری ، پاچاقلری ، چیلای ، « نا محرم » قیزلری سیرته کدیلری سوله بور ؛ نهایت بوله برله امت عموک اولادی کیدمهرسه کافر اولجاقلری ، کوندمهرن ببارک ده کافر ساییلاچنی علاوه ئه دیورلادی .

مکتبلر بدن بره بوشالیدی . فقط شیمدیک مکتبک لدنی آلا ن بعض چوجوقلر اولردن قاچوب یینه کلبور ، سوکرا بر طرفدن قانقماق - « تدویسات ابتدایه » قانونته استناداً - تحصیل مجبورینی ایله ری سورمهک « جزای نقی » آلبایه قاقور ، تعقیبات یایدربورودی . نفوس دائرسته بالادت کیدوب کیمک تحصیل چاقنده چوجوغی اولدوغنی تحقیقه قانقیددی .

حیدر افندی بونکله ایشک پتمه بکنی آ کلا دی چوجوقلر کیتمهسه بیه معلملر باقی اولموقدن سوکرا . . .

کندیسی آتظالییه رسمه یازدی که بدی بیک لیرا ایله برمکتب آچاقق ، معلمله بوزره ابرا معاش وهره جکدر . فقط معارف مدرسی وقانقماق ، بونک ، معلملری تابع قیلوق و آتق ایچین حیدر افندی نیک بر جیلهمی اولدوغنی قنقه سنده آ کلاشدیلر . « دواک برتریه سیاسی واردور . بوباره یی حیدر افندی معارف امرینه تخصیص ئه دهرسه معارف مدرسی مکتبی آچار واداره ئه دیر بر . حیدر افندی نیک آتقاق برحق نظارقی واردور » جوائی وهرلیدی .

حیدر افندی آرتیق میوزلرینه « بو قانقماق مکتب آچدربورور » دییه سیکلر باغیدیری ، فقط یوز لیرا معاش وهرلید بکنی دیوب ایشک سوکنی دوشونمهن کنج چولمدره بورد جوانه سقیقلاشدیلر ، احمد افندی قانقماقه بومکتبک آچیلامی لزومی سوله یومهرمشدی . صام یک اونلر کندن کوزلرینک قماشدینی آ کلا دی ، « ن آریجه سزه بارا بولور ! » دودی ، و اونلری اعشار کاتلیکی ایچین کویلر بولادی . تعقیل زمانی ذاقا کلاشدی . . .

صام یک طایو مسئله لریله حقیقه آوغراشیور ، اعشار ایشلرله به یتمه ییلدیکی قادار کیمسه کوز آچدربورور ؛ ضرایلرده ، اعاللرده کندیسی متادبا بولونوبورودی . حیدر افندی نیک آداملر بدن بری اولان مال مدرینکده ارتکابی یا لامش ، وایندن ال چکدیرمهک ، عسکر ئه دیوب بولامشدی .

یامدن یوزلرجه اماملر کجیدی ، فقط هیچ بریسی اونک کی باشی دوندوروب طالتی برتسمله بکا باقادی . اوکنج آدامک جهرمه سنده کی تبسم قلبی قزانیدی . او اسلام ، باقندیغ زمان سباسبده حقیقه معنوی بر تحسیر کوردیکم ایلاک اسلام ایدی . نهاری اولارقا او زمان برادیسو آمریقان مکتبته دوام ایدی یورودی . اونک حیاتنک حکایه سی انسانده ، انسانی بر مراق وایندیرر . اسلاملر آراسنده خرسنایلق حرکتی و بو حرکتک اسلاملرک دوشونمجه سی و حیاتلری اوزمهرنده وجوده کتیردیکی تأثیرلری یقیندن لعقیب ایدیلر ایچون بونک یک مهم بر « معنا » سی واردور .

شمس الدین « ۱۸۹۰ » سنه سنده دوغدی . بابایی تورک - روس حرینده روسیه دن تورکیه یه هجرت ایش بر مسلمان تورکدی . چوجوقلنی تورک محبتنده و تورک ابتدائی مکتبلرله کیدیدی . اون آتی یاشنده امام یتیشدریمک ایچون تأسیس ایدیلن مکتبلرده دین تحصیلنه باشلادی . اونده دینی و معنوی شیلر ایچون اوله آتشی بر آرزو یاییوردی که ، هنوز اون بر یاشنده اپکن بر حافظی قرآن او قورکن کوردیکی زمان « بنده حافظ اولوق ایستهرم » دیه باغیرمش ، همن جالیشفه قویولش و « حافظ » نامی آلمشدی . قرآن عربجه اولدینی و یک چوق حافظلرک عربجه بیلمه دیکی ایچون قرآنی از برله مکله اسلام بر معلومات الدله ایتز ، فقط الهمدن نازل اولمش و بر نسخه سی ده سهاوند الهمک تختنک آتنده بولوندینی فرض اولوندیقندن قرآن ، آتبی بر تألیف اثری ند اولونور . بوسیدن قرآنده کی شیلری آ کلامدن یالکز تکرار ایتنهک آریجه محسناتی واردور .

شمس الدین اون آتی یاشنه قادار ، دستورلینه و فلسفه سته دائر هیچ بر شی بیلمه دیکی حالده ، اسلاملیک الوهیتی حقنده هیچ بر شهیه دوشمه مشدی . طبعه معنوی حقیقت ایچون تحسیری واردی . هنوز کوچوککن ملتیک مکمل اولمای ایچون هر کون دعا ایدودی . کندیسنک اک بویوک آرزوسی الهی بیلمکدی . مدوسه ده ، اوکر نمکده اولدینی شیلرک محسناتنه دائر جدی شهرله دوشمهک باشلادی . مؤمنک خلیفه سندن اراده کلدیکی زمان خرسنای اولدورمکی اماملر بر ثواب بیلدیکی حالده مدوسه ده اپکن قتل عامله قارش عصبان ایدی یورودی . شکلا دعالرینه دوام ، قلباً ایمانی قایب ایدی یورودی .

مابعدی کله جک نسخه میده

اوكا

عمرىك قانلى ماجرالىنه ،
ستىل سانكه برسپاه پرده .
صوادم عشقك انچه روزكارينه ؛
كوزى وار كوكلك او كوزارده . . .
سانكه درمان بلالى جان ياقيني ،
جاستا روحمده سىزلايان درده .
يم اولسايدى آه هربايشى !
كوزى وار كوكلك او كوزارده . . .

عمر برسانين

ديكلهدى . قاچو بردها چاليندى ، قانلى آيپوردى . معلقا حيدر افنديك
يكى بر ملوزاغنه دوشوبوردى . سىس ورمه مەنى دوشوندى ؛ فقط
جسارتىزلكك مەيىنى ياقىلاشدير اچنى تحمىن ئەمدى . بر آژده سراقى
حل اچك مېلى واردى ، قانلىدى ، پوقايدىن سوردى : - كىمدور ؟

آشايدين قىيىق برسس جواب ووردى :

— بام افندى ! غوغوئەد سىز .

صام بك پوقورق سىسى طانيامادى . سوردى : سىس عىنى
قىيىقلاقلە آكلاندىك كنن جودت افنديدور .

اونى ايپهرى آلدى . او كويلرله وەقەنى دوشىش ، بوكون كلىش ،
فقط اهانلىك فكرينى آكلانچە كوكوز كلىكدن كچينىش ، ايسته
كچيه ياريسى كىسە كورمەدن كليوردى . جودت افندي صام بك
خبر وەردى كه يارن مەزول قانچاقى عسكەر ئەدوب عافلاخ ، «افراد
سائە مياشئە» جېپه بى كوتەندە چكاردى . اخنەسكەر رئيسى وژاندارمه
قوماندانى پوكا قرار وەرەتلر .

صام بك عىلى باشندىن كيتتى . بونى دەمى ياپلار ؟ .. اوته !
دوشوندى كه اخنەسكەر رئيسى بوناق ، مقاعد بر آلايلى يوزباشيدور .
آدامسزلقدن اوراده پولونپور . حيدر افنديك ائك چوق يەمكى
يەلردن ، ضيافته كيدن اجابايلندىر . ژاندارمه ملازمەت كىلچە . .
اوتك بويلە تأيىر آلتندە قانچاقى ذات طيبى بولوروردى .

جودت افنديك تشكر ئەمدى ، « برشى باياماز ! » فلان ديبەرك
قوتل ذاتا كورونغا ايستەدى ، اونى چوق ملونادن صادى ؛ وصالور
صاوماز ، مان ائك ائسكى اليه سى كىيدى ، اسكى قاباننى باشنە قويدى
صاقلى ذاتا بر آژاوزامشيدى . ايج جينە ، يانكز بوزلرايه بالغ اولان
كاغد بارسانى برلەشديردى ، وياقتنى « اولدوچە تەبديل » ئەمەيكە
قانع اولدوقدن سوكر ، بونون اشائىنى اولدوغى كچي برافارقى كچيه
ياريسى ، كىسەبە كورونكسزىن كوزل علايىنى ترك ئەدوب داغلر
دوغرو بوللايدى . ئەبەدن سوكر دغه دىكزى كورمك ايسته بەرك
دوندى نادى ، اورانلارده ، كابوسەكزە ياقلى وەدوش برتارا كلقدن
باشقە هېچ برشى كورونپيوردى .

جنوره : ۳۰ كوز ۳۱ صفرت عرقى

حيدر افندي سانچاچك مەيولتەن شكايت قىرملتەنلى ياغدرمەقلە
براز برمارقدن باشقە تورلو ايشە كىرلشيدى : صام بك ژاندارمە سنى
آلدە ئەمدى .

آيلردن سوكر ، آرتقى قانچاقلا لابلاليه شەن ژاندارمە بركون
صام بكە نكيف ئەيوردى :

افندىم بويلە چوق زەفيل اولوپور . برتەمىز قارى بولامدە هم
يەمك ياپسين ، هم افنديك خدمتە باسين . يز اركىز ، ئەقدار اولسە
قارى كچي بايامز كه افندى !

صام بك بونى بر آژده نغرىك شكايتى كچي ملن وتلى ايئدى .
حقيقة اوكا خصوصى خدمتە يارمايه حق يوقدى . بو آكشنىك بەمكارى دە
آرتقى بىغەزەرخالە كلىدى . هم بەلكە بوقايدىلە ايئ دە اويدورولورده . .
سكز آيدر قايىسز . . .

حيدر افندي درحال كندىسنىك كىزليچە قوللاندىنى قايىلردن اصاينى
ومردى ، وژاندارمە كيتيردى . بو ، كوزل ، عشوق . نازە برقادىندى .
ايشە كىرلشيدى ودرديچى كچيه قانچاقلاك ائك محرم ايئنى دە كوردى
فقط قان بونكج ويايىشقىل قانچاقى سەمەيه باشلامشيدى . قاچادى .
حالوكە ژاندارمە او كچيه قى قوللاپوردى . كوندوزون ، بر آراق
حكومتدن اوە كلىدى ، قاننى تەيد ئەمدى ، قاچيردى .

داها اوكون ، آقشامە دوغرو قانچاقلاك قولاغنه كلىدى كه او ،
دون كچيه برقىز بوزمشيدور ، بو قوربان باكرەك قانلى دونى آلدن
ائە كىزەكده در . واهظلر كىرلە چىديلر : سوكر اشراف . اهالى
آياقلاوب مققە فئوا يازدوردىلر :

« — برقانل بكر و بر زانق كيشىك ائە امت محمدك امورى توديع
اولوئايپارىمى ؟ »

« — الجواب : اولوناماز ! »

حيدر افندي اصانك دوشە درحال بر آژكوك قان سورمش ،
وخوجالارده كوستەمرەك ايشى آكلش ، اوندن سوكر خلق آياقلاوب
دكانلارده قايانلشيدى .

* *

آشقرە بوسفر ياغان تلغرافلر تأيىرى كوستەردى : سوزى آياغە
دوشورەن بو قانچاقلاك حان عزل اولوندى . ذاتا چوقدن برى قنندە
شكايتلر واردى . دەمك خلقك روحى بولاماش ، زمانى دوشونەمەيه
رك ، كىسەنى مەنن ايدەمەمشدى .

صام بك مقامى ژاندارمە ملازمەت تسان ايئدى . كوزل علايىنە دن
ائك شرتى برپورمەك وائك آجى برخطار ايله آيرىلاچقىدى .

ژاندارمە سنى آلدندن آكلدر . كندىچى آكطاليه ايچون قابىق ملوتە
كيتتى ، فقط قاچىچيلر « يز سنك كچي آكاي كوتورمە يز ! » دەديلر .
آزابه جيلردن قاطر جيلردە عىنى جوابى آلدى . اوتك معلملرى دە
كويلرە ايدىلر . آكطاليه ، معارف مديريە ، برجيوان كوتورمەلە سى
ايچون يازدىق علقنە كلىدى . فقط كچ قانلشدى . بولك ايچون اونكون
داها ناسل بىلەين ؟ خلق سواقلارده اونف كوردىكە سويلەنيور ،
مىلەلمايتوردى . نەردە ايسە آشچيه بيله يەمك وەرمەسنى منع ئەمدى .
چكاردى .

بوقراسزانق ايچندە بولوندوغى بر كچيهك ياريسنە دوغروسوقاق
قايىسنىك چاليندىنى دويدى . قورقو ايله ياغاندە دوغروولدى . بىكلدى .